

Aan de Minister van Economische Zaken

**Directoraat-generaal
Bedrijfsleven & Innovatie**

Auteur

TER BESLISSING

Datum

8 januari 2026

Kenmerk

DGBI / 102682368

nota
TER BESLISSING

Verlengingen van Subsidieregeling instituten voor
toegepast onderzoek en subsidiemodule TSH
Vliegtuigmaakindustrie

Parafenroute

Bijlage(n)

Kamerbrief
Concept regelingen

Aanleiding

Om te zorgen voor een goed financieel instrumentarium in de komende periode, heeft u in de kabinetsreactie op de evaluatie van de Toegepast Onderzoek Organisaties van 10 oktober 2025¹ aangekondigd de Subsidieregeling instituten voor toegepast onderzoek (hierna: Subsidieregeling TO2) binnen de bestaande budgettaire kaders te verlengen.

Daarnaast wordt de subsidiemodule TSH Vliegtuigmaakindustrie verlengd omdat de subsidiemodule op 1 april 2026 vervalt, terwijl er voor 2027 nog een openstelling beoogd is.

Advies

U kunt de bijgaande Kamerbrief, waarmee u de verlengingen van de Subsidieregeling TO2 en de subsidiemodule TSH Vliegtuigmaakindustrie aankondigt, ondertekenen.

Kernpunten

- De Subsidieregeling TO2 vervalt met ingang van 1 april 2028. Met de bijgevoegde wijzigingsregeling wordt deze met vijf jaar tot 31 januari 2031 verlengd.
- Als bijlage bij de Kamerbrief wordt de conceptregeling bijgevoegd waarmee de vervaldata van de regeling en de subsidiemodule worden aangepast. U heeft in uw kabinetsreactie op evaluatie Toegepast Onderzoek Organisaties (TO2) 2020-2023 en TO2 strategische plannen 2026-2029 van 10 oktober 2025, aangekondigd de Subsidieregeling instituten voor toegepast onderzoek binnen de bestaande budgettaire kaders te verlengen tot en met 31 december 2029,

¹ Zie Kamerstukken II 2024/25, 32637, nr. 711

zodat de uitkomsten van de volgende evaluatie over de jaren 2024 t/m 2027 gebruikt kunnen worden om een besluit te nemen over een volgende verlenging van de regeling.

- Echter, wordt de regeling nu met een reguliere verlengingsperiode van vijf jaar verlengd tot en met 31 januari 2031. In het eerste kwartaal van 2026 zullen de eerste projecten die eind vorig jaar in de tweede financieringsronde² voor investeringen in faciliteiten voor toegepast onderzoek zijn toegekend van start gaan.
- Deze projecten worden via de infrastructuursubsidie die onder de TO2-regeling valt beschikt, hebben een looptijd van 4 jaar en zullen naar verwachting in 2030 worden opgeleverd. Dit geldt ook voor de verlenging van de meerjarige programmasubsidies die Wageningen Research uitvoert.
- Om ervoor te zorgen dat de instituten zekerheid hebben dat deze programma's gesubsidieerd zullen blijven, is er gekozen om de regeling met de reguliere periode van vijf jaar te verlengen. Dit zal de doelmatigheid van deze programma's ten goede komen, gezien er dan maar één beschikking per project voor de gehele looptijd van het project nodig zal zijn. Daarnaast, is er in dat geval voldoende ruimte om de resultaten van de evaluatie te verwerken in de regeling
- De subsidiemodule TSH Vliegtuigmaakindustrie (titel 4.2, paragraaf 4.2.19, van de Regeling nationale EZ-, LVVN-, en KGG-subsidies) vervalt met ingang van 1 april 2026. Na die datum is er nog een openstelling beoogd in 2027 van ongeveer 11 miljoen euro. Om dat mogelijk te maken, wordt de subsidiemodule met de bijgevoegde wijzigingsregeling verlengd. Hierbij is gekozen voor een reguliere verlengingsperiode van vijf jaar, hoewel nog slechts één openstelling in 2027 is voorzien.

Toelichting

TO2-regeling, projecten, producten en budget:

- Als de spin in het web van de kennis- en innovatieketen zijn de Toegepast Onderzoek Organisaties (TNO, Wageningen Research (WR), Nederlands Lucht- en Ruimtevaartcentrum (NLR), Marin en Deltares) in staat om verbindingen te leggen tussen departementen, bedrijven en universiteiten en functioneren ze als een kennis- en innovatieplatform. Ze hebben ook een belangrijke functie voor het behalen van de 3% R&D-doelstelling.
- De hoofdtaken van de TO2-instellingen zijn:
 1. Het ontwikkelen, toepassen en verspreiden van kennis ten behoeve van het oplossen van maatschappelijke vragen en ondersteuning van overheidstaken en -beleid. Een deel van dit onderzoek valt onder wettelijk verplichte taken.
 2. Het ontwikkelen, toepassen en verspreiden van kennis voor het versterken van de innovatiekracht en concurrentiepositie van Nederland, in het bijzonder voor de topsectoren.
 3. Het beheren van strategische onderzoeksfaciliteiten, welke soms uniek zijn in Nederland en deels ook internationaal.

²

https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2026Z00742&did=2026D01729

Ook voeren de instituten contractonderzoek uit voor publieke partijen en het bedrijfsleven. Daarmee wordt de opgebouwde kennis direct toegepast in de praktijk.

- De TO2-instituten zijn van belang voor ons bedrijfsleven, maar ook voor nagenoeg alle departementen.
- De TO2-regeling is het instrument waarmee departementen de TO2-instituten (MARIN, NLR, Deltares en Wageningen Research) van budget voorzien. Bij TNO verloopt dit vanwege haar bijzondere ZBO status via de TNO-wet.

Kengetallen TO2-regeling:

De volgende kengetallen komen uit het evaluatierapport dat met de Tweede Kamer is gedeeld:

Kengetallen 2023	Deltares	MARIN	NLR	WR
Omzet (M€)	130	60	123	420
#fte	828	443	750	2.810
Rijksbijdrage EZ/LVVN (M€)	25	12	39	208
Rijksbijdrage (% omzet, 2023)	19%	20%	32%	50%

Subsidiemodule TSH Vliegtuigmaakindustrie, projecten en budget:

- Met de subsidiemodule worden onderzoeksprojecten gestimuleerd die bijdragen aan technologische innovaties voor verduurzaming van de luchtvaart, met als doel hierbij dat de positie van de Nederlandse vliegtuigmaakindustrie wordt versterkt voor deelname aan internationale samenwerkingsverbanden op dit terrein. De onderzoeksprojecten vinden plaats in samenwerkingsverbanden met ten minste één ondernemer als deelnemer per samenwerkingsverband.
- In 2026 zal een evaluatie van de subsidiemodule plaatsvinden. De resultaten van deze evaluatie komen naar verwachting beschikbaar in het vierde kwartaal van 2026. Daarmee is er niet tijdig een evaluatie beschikbaar waarmee het verlengen van de regeling te onderbouwen is op basis van conclusies over de doeltreffendheid en de doelmatigheid van de regeling.
- Tot nu toe zijn er drie openstellingen van de subsidiemodule geweest, in 2021, 2023 en 2025, voor een bedrag van in totaal 33 miljoen euro. Er zijn nog geen projecten afgerond. Daarmee komt het uitvoeren van een evaluatie momenteel te vroeg. In 2026 worden de projecten die in 2021 gestart zijn, afgerond. Door de evaluatie in 2026 uit te voeren, kunnen de resultaten van die projecten worden betrokken in de effectmeting, terwijl voor de projecten die in 2023 en 2025 gestart zijn tussentijdse conclusies over de voortgang en de vooruitzichten wat betreft resultaten kunnen worden getrokken.
- De huidige uitvoering van de subsidiemodule levert positieve signalen op en verloopt overeenkomstig de verwachtingen. Indien de evaluatie in 2026 aanleiding geeft tot aanpassing van de subsidiemodule dan wel heroverweging van de beoogde openstelling in 2027, kunt u hierop overeenkomstig handelen.
- De verlengingen van de Subsidieregeling TO2 en de subsidiemodule TSH Vliegtuigmaakindustrie dienen 30 dagen te worden voorgehangen bij de Tweede Kamer conform artikel 4.10, zevende lid, van de Comptabiliteitswet 2016.
- Na de voorhangtermijn kunt u de regeling ondertekenen.